

Kommunstyrelsen

2025-04-04

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS-2024-00621

Motion om namnbyte av Ryssbergen

Inkom den 20 maj 2024 av Esa Pekka Örmä (SD)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Kommunfullmäktige avslår motionen om namnbyte av Ryssbergen. Namnet Ryssbergen finns inte som officiellt namn förutom namnet på naturreservatet Ryssbergen. Det bedöms att det inte föreligger starka skäl att ändra namnet på naturreservatet Ryssbergen.

Sammanfattning av ärendet

I motionen föreslås att byta namn på Ryssbergen i syfte att visa solidaritet med Ukraina och uppdra till kommunstyrelsen att verkställa namnbytet.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden behandlade motionen på sitt sammanträde den 12 februari 2025 och beslutade då att föreslå att kommunfullmäktige avslår motionen.

”Ryssbergen” som namn i den mening som juridik- och kanslistaben tolkar avses i motionen finns inte att ta ställning till. Juridik- och kanslistaben har i stället bedömt möjligheten att ändra namnet på naturreservatet Ryssbergen.

Alla väg- och platsnamn utgör tillsammans en språklig fornlämning som inte bara effektiviserar vår rumsliga uppfattning utan även förmedlar känslor, fångar ideologier och skapar social samhörighet. Ortnamn kan mer eller mindre tydligt berätta historier från det förflutna. Därför bör de också så långt som möjligt betraktas som fornlämningar som ska bevaras för framtiden att tyda.

Det finns inget säkert svar angående den ursprungliga betydelsen av namnet Ryssbergen. Det troliga är dock att namnet härleder från ”berget vid (torpet) Ryssviken” eller ”berget vid viken där man la ut ryssjor” eller kanske helt enkelt bara ”risskogklädda berget”. Det viktigaste är dock inte namnets ursprungliga betydelse utan dess historiska hävd.

Ärendet

Förslagen i motionen

Vid kommunfullmäktiges sammanträde den 20 maj 2024 lämnade Esa Pekka Örmä (SD) in en motion. I motionen föreslås att

- Byta namn på Ryssbergen i syfte att visa solidaritet mot Ukraina och uppdra till kommunstyrelsen att verkställa namnbytet.

Beredning av motionen

Kommunstyrelsen har remitterat motionen till miljö- och stadsbyggnadsnämnden samt kommunstyrelsen via kommunstyrelsens arbetsutskott. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden behandlade motionen på sitt sammanträde den 12 februari 2025 och har inkommit med ett förslag till beslut vilket redogörs för nedan. Juridik- och kanslistaben har utifrån miljö- och stadsbyggnadsnämndens synpunkter gjort en samlad bedömning av förslaget i motionen utifrån kommunstyrelsens perspektiv.

Miljö- och stadsbyggnadsnämndens synpunkter på motionen

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden beslutade på sammanträdet den 12 februari att föreslå att kommunfullmäktige avslår motionen om namnbyte av Ryssbergen.

Nedan framgår lantmäterienhetens utredning och bedömning.

Tidigare beslut med namnet Ryssbergen/Ryssbergsvägen

Förslag om att ändra namnet Ryssbergen är behandlat tidigare. Det gällde då ett medborgarförslag om att Ryssbergen skulle ändras till Voljaberget. Förslaget avslogs av miljö- och stadsbyggnadsnämnden den 19 oktober 2021. Kommunfullmäktige har den 21 februari 2022, § 82 beslutat att med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken förklara Ryssbergen som naturreservat. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har fattat beslut om vägnamnet Ryssbergsvägen den 20 september 2023. Av beslutet framgår det att namnet ska anknyta till det beslutade naturreservatet "Ryssbergen".

Ryssbacken och Ryssviken - natur- och terrängnamn

Förutom reservatsnamnet "Ryssbergen" finns namnet Ryssbergen inte som ett officiellt namn. Namnet finns inte registrerat i de allmänna kartorna, däremot finns Ryssbacken och Ryssviken redovisade. Namnen är natur- och terrängnamn, där miljö- och stadsbyggnadsnämnden inte har befogenhet att ändra namn. Namn på platser av den här typen är kategoriserade som naturlokaliteter och namnsätts och beslutas av statliga Lantmäteriet. Det ligger därför utom nämndens befogenhet att besluta om ändring av dessa namn. Hur denna process går till hos statliga Lantmäteriet samt möjlighet till påverkan framgår av statliga Lantmäteriets webbplats. Kortfattat innebär det att när statliga Lantmäteriet inleder ett natur- och bebyggelsenamnärende görs det på eget initiativ. En begäran om att införa ett nytt natur- eller bebyggelsenamn medför inte att ett

ärende anses inlett, alla förfrågningar utreds inte. Statliga Lantmäteriet kommer att göra en bedömning av de uppgifter som har lämnats in. Därefter ges besked om ett ärende inleddes eller inte.

Namnet Ryss i namnen Ryssbergen, Ryssbacken, Ryssviken

Alla väg- och platsnamn utgör tillsammans en språklig fornlämning som inte bara effektiviserar vår rumsliga uppfattning utan även förmedlar känslor, fångar ideologier och skapar social samhörighet. Våra ortnamn kan mer eller mindre tydligt berätta historier från det förflutna. Därför bör de också så långt som möjligt betraktas som fornlämningar som ska bevaras för framtiden att tyda.

Generellt har de många ortnamn vi har med ryss- som förled olika grund.: ris, ryd = röjning, russ = häst eller som troligen i detta fall rysse/ryssja. I några fall i Sverige, men ganska få, handlar det om ryssar. Namnet Ryssberget går att härleda långt bak i tiden och härstammar troligtvis från den delen av Svindersviken som kallats för Ryssviken. Namnet Ryssviken i sin tur kan möjligen ha samma ursprung som Ryssviken vid Djurgården. En källa pekar på att namnet kommer från att ryska fartyg fick ankra i Ryssviken, Djurgården då man inte ville ha skeppen i Stockholm men den är osäker. Det är mer troligt att namnet Ryssviken vid Svindersviken går att utläsa i den etymologiska tolkningen "viken där ryssjor är utlagda" även om den tolkningen också är osäker. På en karta från 1774 finns ett torp strax öster om Svindersviks gård vid namn Rysviken. Men Ryssviken (r`yvikn) var en gårdstomt antagligen redan på medeltiden.

Det är mer troligt att namnet Ryssbergen härleder från "berget vid (torpet) Ryssviken" eller "Berget vid viken där man lade ut Ryssjor" eller kanske helt enkelt bara risskogklädda berget än till ryska fartyg vid Djurgården. Det viktigaste här är dock inte namnet Ryssbergens ursprungliga betydelse utan att det använts under lång tid, dess historiska hävd. Även om det hade funnit en koppling till Ryssland så är det i sig inte ett synnerligt skäl till namnbyte.

I motionen föreslås också att namnbytet ska göras till exempelvis "Fria ukrainska bergen". Avser förslaget Ryssbacken är det ett natur- och terrängnamn, där eventuell ändring görs av statliga lantmäteriet, se ovan under rubrik "Ryssbacken och Ryssviken – natur- och terrängnamn".

Namnberedningen och de förtroendevalda i Nacka kommuns namngrupp har diskuterat förslaget och är eniga om att Ryssbergen ej bör ändras då det inte föreligger några starka skäl att ändra befintliga namn med förleden Ryss.

Juridik- och kanslistabens utredning och bedömning

I motionen föreslås att byta namn på Ryssbergen i syfte att visa solidaritet med Ukraina. I motionen beskrivs vidare att Ryssbergen på västra Sicklaön i Nacka till stor del kan

beskrivas som en hållmarkstallskog på omkring 30 hektar som i dag är ett uppskattat natur- och rekreationsområde. Utifrån beskrivningen av platsen i motionen bedömer juridik- och kanslistaben att motionären syftar på ett område på västra Sicklaön som bland annat inkluderar naturreservatet Ryssbergen men även Ryssbacken. Som lantmäterienheten anger i sin utredning ovan finns dock inte namnet Ryssbergen som officiellt namn förutom namnet på naturreservatet Ryssbergen. ”Ryssbergen” som namn i den mening som avses i motionen finns därmed inte att ta ställning till.

Juridik- och kanslistaben utreder och bedömer i stället möjligheten att ändra namnet på naturreservatet Ryssbergen.

Av 1 kap. 4 § kulturmiljölagen (1988:950) framgår att god ortnamnsd ska iakttas vid statlig och kommunal verksamhet. Det innebär bland annat att hävdvunna ortnamn inte ändras utan starka skäl.

Juridik- och kanslistaben instämmer i lantmäterienhetens bedömning att alla väg- och platsnamn tillsammans utgör en språklig fornlämning som så långt som möjligt ska bevaras för framtiden att tyda. Som lantmäterienheten skriver har förledet ”ryss” i namnet Ryssbergen troligtvis inte någon koppling till Ryssland utan namnet Ryssbergen härleder troligtvis från ”berget vid (torpet) Ryssviken” eller ”Berget vid viken där man lade ut Ryssjor” eller kanske risskogklädda berget. Det viktiga är dock inte namnet Ryssbergens ursprungliga betydelse utan att det har använts under lång tid, dess historiska hävd. Juridik- och kanslistaben instämmer i miljö- och stadsbyggnadsnämndens bedömning att det i ärendet inte har framkommit starka skäl till att ändra namnet på naturreservatet Ryssbergen.

I sammanhanget kan nämnas att Ryssbacken (som ligger inom det område som juridik- och kanslistaben tolkar att motionen avser) är ett natur- och terrängnamn. Namn på platser av den här typen är kategoriserade som naturlokaliteter och namnsätts och beslutas av statliga Lantmäteriet. Det ligger därför utanför kommunens befogenhet att besluta om ändring av namnet Ryssbacken.

Det kan också nämnas att försvars- och utrikespolitik utgör uppgifter som det enbart ankommer på staten att hantera och bedriva. Enligt 2 kap. 2 § kommunallagen (2017:725) får inte en kommun ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun eller någon annan ska ha hand om. Det medför att kommunen ska vara restriktiv med att ta ställning i utrikespolitiska angelägenheter som det skulle innebära att ändra namnet på naturreservatet Ryssbergen för att visa solidaritet med Ukraina.

Mot denna samlade bakgrund föreslår juridik- och kanslistaben att motionen avslås.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut bedöms inte medföra några konsekvenser för barn.

Konsekvenser för klimat och miljö

Rubriken har inte relevans för ärendet och berörs inte av definierade inriktnings- och effektmål.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse den 4 april 2025

Bilaga 1 Motionen om namnbyte av Ryssbergen

Bilaga 2 Protokollsutdrag från miljö- och stadsbyggnadsnämndens sammanträde den 12 februari 2025

Sara Lauri
Kanslidirektör
Stadsledningskontoret

Julia Tham
Utredare
Juridik- och kanslistaben

Beslutet ska skickas till:

- -